

ارزیابی مدیریت محلی در مناطق روستایی با شاخص‌های حکمروایی مطلوب.

نمونه موردی: روستاهای توابع شهرستان چناران

حمدالله سجاسی قیداری^{۱*}، نرگس حاجیان^۲

^۱استادیار جغرافیا و برنامه‌ریزی روستایی دانشگاه فردوسی مشهد
^۲دانشجوی کارشناسی‌ارشد جغرافیا و برنامه‌ریزی روستایی دانشگاه فردوسی مشهد
تاریخ دریافت: ۹۴/۱۲/۷؛ تاریخ پذیرش: ۹۵/۶/۲۱

چکیده

مدیریت به‌عنوان ابزار مهم برنامه‌ریزی، سازماندهی و کنترل امور است که در مقیاس‌های مختلف برنامه‌ریزی مورد توجه می‌باشد. در این ارتباط در مقیاس محلی، نقش مدیریت روستایی برای رسیدن به اهداف برنامه‌ریزی و توسعه روستایی مطلوب قابل توجه می‌باشد. رویکردهای مختلفی در زمینه مدیریت روستایی وجود دارد که یکی از جدیدترین و مهمترین آنها، حکمروایی مطلوب و خوب روستایی می‌باشد. بر این اساس هدف این پژوهش بررسی و تحلیل وضعیت موجود مدیریت محلی روستاها به لحاظ عملکرد با شاخص‌های ۹ گانه حکمروایی مطلوب است. برای این منظور از روش شناسی توصیفی - تحلیلی، با استفاده از منابع کتابخانه‌ای و پژوهش میدانی (پرسش‌نامه) استفاده شد. جامعه آماری تحقیق ۱۲ روستا از بخش مرکزی شهرستان چناران می‌باشد که ۱۴۴ نفر از طریق روش نمونه‌گیری کوکران انتخاب و به صورت تصادفی ساده مطالعه شده‌اند. نتایج آزمون T در ارتباط با مقایسه میانگین‌ها نشان داد که در اکثریت شاخص‌ها (به جز شاخص عدالت) و گویه‌های مرتبط با آن (به جز سه گویه صدور پروانه برای ساختمان‌ها در روستا، برقراری امنیت برای روستاییان، و اعتماد روستاییان به مدیران محلی) میانگین‌ها کمتر از حد متوسط می‌باشد؛ همچنین رابطه همبستگی بین شاخص‌ها نیز نشان داده که از نظر روستاییان تحقق حکمروایی مطلوب در مدیریت روستایی، نیازمند وجود همبستگی بین شاخص‌ها می‌باشد. اجرای مدل اولویت‌بندی ویکور برای مشخص کردن بهترین مدیریت روستایی در ارتباط با پیاده‌سازی اصول حکمروایی مطلوب حاکی از آن است که روستای یوردچوپان رتبه اول و روستای نورالدین رتبه آخر را به لحاظ پیاده‌سازی شاخص‌های حکمروایی مطلوب در مدیریت محلی روستا دارند.

واژه‌های کلیدی: مدیریت روستایی، شورا و دهیار، حکمروایی روستایی، مشارکت، شهرستان چناران

مقدمه

کشور است (رضوانی، ۱۳۸۳: ۲۱۱). اهمیت موضوع مدیریت روستایی تا حدی است که چمبرز هیچ عاملی را در موفق نشدن برنامه‌های توسعه روستایی مهمتر از نبود درک صحیح از مدیریت روستایی نمی‌داند (چمبرز، ۱۳۷۶: ۲۳۰)، اما در نیم قرن اخیر مدیریت متمرکز و دولتی با توجه به پراکنش گسترده و تفاوت‌های مختلف و فاحش در ایران دارای توجه نبوده و تاکنون موفقیتی چشمگیری نداشته است؛ لذا ضرورت دارد در برنامه‌ریزی توسعه روستایی به کارگیری الگوی مدیریت محلی و روش مشارکتی، به عنوان محور مطالعات و برنامه‌ریزی توسعه روستایی توجه شود (استعلاجی، ۱۳۹۱: ۲۴). امروزه هدف کلان

وجود نظام مدیریت و تشکیلات متناسب در کنار دیگر عوامل اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی، یکی از عوامل مؤثر در توسعه روستایی به شمار می‌رود (عمادی، ۱۳۷۹: ۲۹۹)؛ زیرا مدیریت، مهمترین عامل در حیات، رشد و بالندگی یا مرگ یک جامعه است و روند حرکت را از وضع موجود به سوی وضع مطلوب کنترل می‌کند (افتخاری و همکاران، ۱۳۸۶: ۱). بر این اساس توجه به ساختار مدیریت در جوامع روستایی یکی از موضوعات اساسی در تحلیل مسائل روستایی

*نویسنده مسئول: ssojasi@um.ac.ir

که مدیریت امور عمومی جامعه را بر عهده دارند، شفاف، پاسخگو و قانونمدار باشند. در سطح روستا نهاد مدیریتی روستایی از دو رکن دهیاری و شورای روستا تشکیل شده است (شریف‌زاده و همکاران، ۱۳۹۶: ۱۰۸) که با توجه به دو عامل انتخابی بودن و ارتباط نزدیک و مستقیم با مردم می‌تواند یکی از بهترین سازوکارها برای تحقق حکمرانی خوب و توسعه روستایی باشد (تقدیسی و همکاران، ۱۳۹۰: ۱۶۲)؛ زیرا به لحاظ نظری، پایه و اساس سازمان‌های محلی بر اصل حاکمیت مردم بر مردم بنا نهاده شده است و مشارکت اصل اساس در فلسفه وجودی این نهادها است (نعمتی و بدری، ۱۳۸۶: ۱۶۴)؛ لذا یکی از اهداف مدیریت روستایی در شرایط کنونی، انطباق آن با اصول و معیارهای حکمروایی خوب می‌باشد. زیرا روستاییانی که از مدیریت محلی رضایت داشته باشند با اطمینان بیشتری وظایف شهروندی خود را انجام داده و مشارکت می‌کنند (فیروزآبادی و ایمانی جاجرمی، ۱۳۹۱: ۶۹). در این راستا تاکنون مطالعات متعددی در رابطه با مدیریت روستایی و حکمروایی خوب انجام شده است (جدول ۱).

مدیریت روستایی حرکت برای رسیدن به وضعیت مطلوب با استفاده از توان‌های بالقوه و بالفعل موجود در روستا، همسو با بهبود وضعیت جامعه روستایی است (طالب، ۱۳۷۶: ۶ مدیریت روستایی در ایران)؛ زیرا حفظ تعادل بین نیازهای اجتماعی و اقتصادی و محیطی و نسل حاضر و آینده از طریق توسعه انسانی پایدار، تغییر پارادایمی را در اداره امور ایجاد کرده است. این تغییر پارادایم به ورود مفاهیمی مانند مشارکت شهروندی، جامعه مدنی، شفافیت، پاسخگویی، عدالت و برابری در کنار کارایی و اثر بخشی حکومت محلی انجامیده است و حکمروایی محلی را به عنوان پیش‌شرطی برای توسعه پایدار و الگوی مناسبی برای مدیریت شهری و روستایی معرفی می‌کند (عظیمی و افتخاری، ۱۳۹۳: ۱۰۰). حکمرانی خوب الگویی است که در پی ناکارآمدی سازوکارهای پیشین توسعه، توسط کشورهای توسعه‌یافته و مجامع بین‌المللی ارائه شد و به ویژه در کشورهای در حال توسعه به منظور استقرار و نهادینه سازی جامعه مدنی و سیاست‌های مربوطه جایگاه ویژه‌ای برخوردار است. در پرتو دیدگاه حکمرانی خوب لازم است سازمان‌هایی

جدول ۱: پیشینه تحقیق

نویسنده	عنوان	نتیجه گیری
خواجه شاهکویی و همکاران، ۱۳۹۱	عوامل موثر بر میزان رضایت مندی روستاییان نسبت به عملکرد دهیاران (شهرستان کوهدشت)	به بررسی ابعاد سه گانه مدیریت روستایی (بعد اقتصادی، بعد اجتماعی، بعد زیست محیطی) پرداخته اند. در بعد اقتصادی هدف مدیریت روستایی ایجاد فضایی مناسب برای توسعه اقتصادی که به تبع آن سطح زندگی و رفاه عمومی در سطح روستا ترقی پیدا کند. در بُعد اجتماعی هدف ایجاد زمینه مناسب برای توسعه انسانی با در نظر گرفتن استعدادها بالقوه افراد. در بُعد زیست محیطی با مدیریت مناسب اثرات مخاطرات طبیعی و مخاطرات غیرطبیعی که ناشی از فعالیت مردم می‌باشند کاهش دهند و نتیجه‌گیری می‌کنند مدیریت روستا می‌تواند با آموزش مردم زمینه لازم برای تحقق این ابعاد را تاحدودی به وجود آورند.
دربان استانه و همکاران، ۱۳۸۹	سنجش و تحلیل عوامل موثر بر حکمروایی روستایی در حکومت‌های محلی	یکی از اصول حکمروایی روستایی را مشارکت و جلب کمک‌های مردمی در تصمیم سازی‌ها، تصمیم گیری‌ها، اجرا و نظارت بر فعالیت‌ها و اقدامات حکومت‌ها بیان می‌کند. و نتیجه می‌گیرد موفقیت حکومت‌های محلی در جلب کمک‌های مردمی ناچیز است.
افتخاری و همکاران، ۱۳۹۱	ارائه الگوی مناسب حکمروایی خوب روستایی در ایران	این مقاله بر روی اصولی از جمله (مشارکت مردمی، پاسخگویی، مسئولیت‌پذیری، قانون‌محوری، شفافیت، کارایی و اثربخشی، عدالت و برابری، اجماع‌گرایی، مشروعیت بحث می‌کند. و این اصول را مهمترین معیارهای حکمروایی خوب روستایی بیان می‌کند.
شیخی و همکاران، ۱۳۹۲	بررسی و عملکرد دهیاران در روند مدیریت و توسعه روستایی همدان	به بررسی معیارهای اصلی نقش دهیاران از جمله اقتصادی، فرهنگی، اجتماعی، خدماتی و عمرانی پرداخته اند. و نقش و عملکرد دهیاران را در هر کدام از این ابعاد مورد بررسی قرار داده و در نتیجه تسریع توسعه پایدار روستا را مستلزم ارتباط دوسویه بین شورا به عنوان نهاد نظارتی و دهیار به عنوان نهاد اجرایی تبیین می‌کنند.

این مقاله دیدگاه‌ها و نظریات مدیریت را در چهار مکتب (کلاسیک-نئو کلاسیک- ساخت‌گرایان و نظریه‌های نوین مدیریت) دسته بندی کرده و همچنین تحولات الگوی مدیریت توسعه روستایی در ایران را در سه دوره (از ابتدا تا مشروطیت- از مشروطیت تا انقلاب اسلامی- پس از انقلاب اسلامی) تبیین کرده و نتیجه می‌گیرد روشهای سنتی مدیریت امروزه برای اداره امور توسعه روستایی کارساز نیستند بلکه الگوی مطلوب مدیریت روستایی باید دارای چهار زمینه کلیدی اصلی شامل برنامه ریزی، سازماندهی، اداره، رهبری و کنترل باشد تا بعنوان یک حلقه ابعاد اصلی و کارکردی مدیریت روستایی را به هم پیوند دهد.	الگوی مطلوب مدیریت نوین توسعه روستایی ایران	مهدوی و کریمی پور، ۱۳۹۱
با تاکید بر نهادهای تاثیرگذار به تعریف مدیریت روستایی پرداخته و مدیریت روستایی را یکی از ابعاد مختلف توسعه پایدار از جمله اقتصادی، اجتماعی و زیست محیطی مورد بحث قرار داده و به تبیین «مدیریت مشارکتی و نوین» به عنوان یکی از اجزاء اصلی توسعه در نواحی روستایی می‌پردازد. نقش و جایگاه مدیریت را به خوبی تبیین کرده‌اند.	نگرشی نو به مدیریت روستایی با تاکید بر نهاد های تاثیر گذار	افتخاری و همکاران، ۱۳۸۶
شوراها مهمترین نهادهایی هستند که می‌توانند بر امور عمومی روستاها تاثیرات قابل توجهی داشته باشند. اما چالش‌هایی وجود دارد که شوراها با آن مواجه هستند از لحاظ فرهنگی، عمرانی، آموزشی، اجتماعی و اقتصادی. در کل برای مدیریت مطلوب روستایی سازمان‌های مدرنی مانند شوراهای روستایی نیازمند عواملی نظیر سرمایه انسانی، و سرمایه اجتماعی برای داشتن کارکرد و اثر بخشی مطلوب هستند.	چالش‌های اجتماعی شوراهای روستایی در مدیریت محلی	ایمانی جاجرمی و کریمی، ۱۳۸۸
حکمرمایی خوب روستایی را فرایند مستمری که از طریق آن منافع متضاد یا متعارض با یکدیگر همراه می‌شوند و هم افزایی توسعه‌ای شکل می‌گیرد و به کنش بر پایه همکاری روی آورده می‌شود تعریف می‌کنند. و به دلیل اینکه سیاست‌گذاری‌های توسعه پایدار روستایی از تاکید بر منابع فیزیکی صرف (پروژه‌مداری) به تاکید بر منابع انسانی (مردم‌مداری) تغییر مسیر داده است، لذا تغییر این پارادایم نیازمند ایجاد ارتباطات بین کارشناسان روستا و مردم روستاهاست که زمینه تحقق چنین فرایندی را حکمرمایی خوب روستایی بیان می‌کنند.	تبیین رهیافت حکمروایی خوب و توسعه پایدار روستایی	افتخاری و عظیمی آملی، ۱۳۹۰
نتایج نشان می‌دهد که مناطق روستایی برای دستیابی به اهداف چشم انداز مطلوب خود در فرآیند توسعه روستایی، نیازمند برخورداری از اصول حکمروایی خوب به ویژه در زمینه مدیریت روستایی می‌باشند. برای این منظور، مدیریت روستایی نیازمند بازساخت و تحول بر اساس ساختارهای حکمروایی خوب می‌باشد.	بازساخت حکمروایی محلی در مناطق روستایی: چشم انداز توسعه روستایی	Douglas, 2005
روستاها در کشورهای جهان سوم در معرض انواع ناپایداری‌های محیطی می‌باشند. لذا مدیریت موثر و کارآمد روستایی می‌تواند در کنترل ناپایداری‌های زیست‌محیطی تاثیرگذار باشد. در این راستا برخورداری مدیران روستایی از شیوه مدیریت و حکمرانی محلی مشارکتی می‌تواند در مشارکت جویی مردم محلی برای مدیریت مناسب و پایدار منابع موثر باشد.	حکمرانی محلی: یک مدل مدیریت پایدار منابع روستایی در جهان سوم	Barkin, 2000
در محیط‌های روستایی مدیریت محلی عمدتاً از شکل آمرانه و یا اقتدارگرایانه برخوردار می‌باشد که بخش قابل توجهی از قدرت مدیریت در اختیار مدیران محلی بوده و سطح مشارکت طلبی پایین و ضعیف می‌باشد. بر این اساس اتخاذ رویکرد حکمروایی خوب در مدیریت روستایی می‌تواند تاثیرگذار در تمرکززدایی قدرت و تصمیم‌گیری مدیران محلی موثر باشد.	به سوی تمرکززدایی: رویکردی در تقویت حکمروایی خوب	Johnson & Minis, 2007

منبع: تنظیم بر اساس منابع در دسترس، ۱۳۹۴

مدیریت (Parhizgaria & Gilbertb, 2004: 221) موجب ارتقاء پاسخگویی و اعتماد عمومی به عملکرد مدیران شده (Zhang, 2010: 175) و کمک می‌کند تا مشخص گردد که چه میزان مدیران محلی روستا (شوراها و دهیاران) متناسب با شاخص‌های حکمروایی خوب در روستاها مدیریت می‌کنند؟

چارچوب نظری

امروزه نقش و جایگاه مدیریت در تمامی زمینه‌ها و عرصه‌های زندگی اجتماعی و اقتصادی بشر، بیش از

همانطوری که مشاهده می‌شود، در مطالعات و پژوهش‌های صورت گرفته در ارتباط با مدیریت و حکمروایی روستایی، عمدتاً به مطالعه مجزای این مفاهیم پرداخته شده است و کمتر به ارتباط بین مدیریت روستایی و انطباق آن با حکمروایی خوب تاکید شده است. بر این اساس ارزیابی وضعیت موجود مدیریت روستایی و میزان انطباق و نزدیکی آن با معیارهای حکمروایی خوب به عنوان هدف اصلی تحقیق می‌باشد که کمتر در مطالعات پیشین به آن توجه شده است. ارزیابی صحیح وضعیت موجود

و بهره وری از منابع موجود می‌باشد. در مقطع جهانی شدن ارتباطات و تمرکز سرمایه‌ها، عملکرد دقیق برنامه‌ریزی‌ها برای توسعه روستایی و نواحی محلی، مقابله با خودکامگی و فردگرایی است؛ لذا مجموعه مدیریت باید به وسیله استراتژی‌های کارآمد، قدرت عمل، ابتکار در سازندگی و سیاست‌گذاری حساب شده همراه باشد، مدیریت جدید روستایی باید درک توسعه محلی، بروز ابتکارها، جمع‌گرایی و مشارکت را در دستور کار قرار دهد و قادر به تحلیل مشکلات اقتصادی، اجتماعی و زیست محیطی فضاهای روستایی باشد (مهدوی و نجفی کانی، ۱۳۸۴: ۲۲). نقش مشارکتی جامعه محلی برای تسهیل روند تصمیم‌گیری غیر متمرکز اساسی بوده و طبق نظر برنامه‌ریزان موفقیت مشارکت جامعه و سازمان‌های محلی بستگی به درک کارکرد نظام اجتماعی، اقتصادی و قابلیت یکپارچه کردن عناصر انسانی به صورت فردی و جمعی در سطح محلی دارد که این مهم، در قالب رهیافت مدیریت مبتنی بر جامعه محلی قابل تبیین است، بر مبنای این رهیافت همه برنامه‌های توسعه‌ای برای مردم و بهره‌مندی مردم انجام می‌گیرد به گونه‌ای که کانون توسعه با مردم و برای مردم است (رشیدپور، ۱۳۸۹: ۳۲). روستا نیز به عنوان یک مکان نیاز به مدیریت دارد که در آن می‌تواند با مشارکت مردم و از طریق تشکیلات و سازمان‌های روستایی، برنامه‌ها و طرح‌های توسعه روستایی تدوین و اجرا گردید و تحت نظارت و ارزیابی قرار گیرد (وارث، ۱۳۸۰: ۲۱۱).

میزان مشارکت طلبی در الگوهای مدیریت کشورهای در حال توسعه را به سه دوره می‌توان تقسیم کرد که در جهت‌گیری‌های مدیریت محلی روستاها نیز تاثیر گذار می‌باشد:

۱) **دوره دولت بزرگ:** که از پایان جنگ جهانی دوم آغاز شده و تا اواخر دهه ۱۹۷۰ ادامه می‌یابد.

۲) **دوره دولت حداقل:** به‌عنوان جریانی غالب در ابتدای دهه ۱۹۸۰، خصوصی‌سازی را کمال مطلوب برای توسعه می‌دانستند و خواهان کاهش سهم دولتی در اقتصاد شد.

پیش برجسته گردیده است (الوانی، ۱۳۷۷: ۱۷). مدیریت عمومی؛ زیرا مدیریت فراگرد به کارگیری موثر و کارآمد نیروهای مادی و انسانی بر مبنای یک نظام ارزشی پذیرفته شده است که از طریق برنامه‌ریزی، سازماندهی، بسیج منابع و امکانات، هدایت و کنترل عملیات برای دستیابی به اهداف تعیین شده، صورت می‌گیرد (رضاییان، ۱۳۸۰: ۸). مبانی سازمان و مدیریت). این موارد اصولی هستند که در کلیه سطوح و مقیاس‌های مدیریتی ضرورت توجه به آن وجود دارد. در سطح اجتماعات محلی، مفهوم مدیریت مبتنی بر جامعه محلی، فرآیندی است که در آن نمایندگان گروه‌های ذی نفع به صورت منظم با هم در تعامل می‌باشند. تعاملی که هسته اصلی آن مبتنی بر مشارکت جامعه محلی شکل می‌گیرد. سازمان‌های بنیادی مبتنی بر جامعه محلی نقش زیادی در ایجاد فرآیند تصمیم‌گیری، فراهم کردن اعضا، بهبود وضعیت اقتصادی، تشویق توانمندی‌های جامعه و خدمت‌رسانی دارند و به عنوان کانالی برای سازماندهی جامعه محلی دارای یک نقش ضروری می‌باشند. آنها معمولاً مقیم جامعه محلی هستند و به خوبی با افراد در ارتباط‌اند. از این رو آنها دارای مزایای زیادی از جمله آگاهی از نیازهای جامعه محلی می‌باشند و برای پاسخگویی موثر و بسیار سریع به مسائل روستایی نسبت به سازمان‌های دولتی و یا غیر دولتی در موقعیت مناسبی می‌باشند. به علاوه آنها نشان داده‌اند دارای ظرفیت بسیج منابع محلی برای توسعه بنیادی هستند (رشیدپور، ۱۳۸۹: ۳۲). در سال‌های اخیر شورای اسلامی و دهیاری‌ها به عنوان مدیریت جدید روستاها تعریف گردیده‌اند. دهیاران و شوراهای اسلامی به عنوان نهادهای مردمی و محلی که مدیریت روستاها را بر عهده دارند می‌توانند با اجرای سیاست‌گذاری، مدیریت و اجرای برنامه‌های مختلف آموزشی، توسعه زیرساخت‌های لازم، کمک به جذب منابع مالی و اموری از این دست در توسعه روستاها نقشی اساسی ایفا کنند (شیخی و همکاران، ۱۳۹۲: ۲۲). آینده مدیریت جدید روستایی متکی بر ظرفیت‌های جوامع محلی با اداره و کنترل دقیق مکان

حکمروایی را می‌توان با تمرکز بر بازیگران رسمی و غیررسمی که در فرایند تصمیم‌گیری و اجرای تصمیمات دخالت دارند و نیز ساختارهای رسمی و غیررسمی که برای اتخاذ تصمیمات ایجاد شده بررسی و تحلیل کرد. حکمروایی خوب در کاهش فقر و تسریع عملکرد توسعه تاثیر بسزایی دارد. توجه به عملکرد خوب اقتصادی برخی از کشورها نشان دهنده حکمرانی خوب سازمان‌های آنها است (Punyaratabandhu, 2004: 15). حکمروایی خوب مجموعه‌ای از روش‌ها و شیوه‌های خاص است که اختلاف بین جوامع ایستا و جوامع شکوفا را نمایان می‌کند. حکمروایی می‌تواند در مقیاس‌های مختلف سیاسی، مدیریتی و اداری بین المللی، منطقه‌ای، ملی و محلی و سازمانی قابل پیگیری باشد. بر این اساس در دهه‌های اخیر در راستای پیاده‌سازی رویکرد برنامه‌ریزی مشارکتی در سطوح محلی، توجه به حکمروایی محلی افزایش یافته است؛ زیرا سازمان‌های محلی از جمله انواع سازمان‌ها می‌باشند که بر اثر تحول در شیوه‌های مدیریتی مورد توجه قرار گرفته‌اند. پایه و اساس سازمان‌های محلی بر اصل «حاکمیت مردم بر مردم» بنا نهاده شده است. در فرآیند نظریه‌های مربوط به نقش مردم و دولت در موضوع توسعه تشکیل سازمان‌های محلی توسط اجتماعات محلی مورد تاکید قرار گرفته است تا سازمان‌های محلی نقش فعالی را در توسعه و اداره امور محلی برعهده گیرند (نعمتی و همکاران، ۱۳۸۶: ۱۶۴). حکمروایی روستایی یعنی این که مردم باید به سطحی از توسعه فردی دست یابند که به آنها امکان و انتخاب بر اساس خواست‌های خود را بدهد. حکمروایی روستاییان اصطلاحی است برای توصیف هموار کردن راه مشارکت روستاییان برای تلاش در جهت دستیابی به اهداف توسعه روستایی (فرخی، ۱۳۸۴: ۲۵). حکمروایی محلی به کیفیت اداره امور محلی در مناطق روستایی اشاره دارد؛ مدیریتی که به وسیله شوراها و دهیاران به‌عنوان مدیران محلی قابل اجراء است. به‌طوری که با مشارکت مردمی و دخیل کردن مردم در فرآیند تصمیم‌گیری‌ها و تصمیم

۳) دوره حکمرانی خوب: حکمرانی خوب الگویی است که در پی ناکارآمدی سازوکارهای پیشین توسعه توسط کشورهای توسعه‌یافته و مجامع بین‌المللی ارائه شد. به‌ویژه در کشورهای در حال توسعه به منظور استقرار نهادینه‌سازی جامعه مدنی و سیاست‌های مربوط به اعطای کمک‌ها جایگاه ویژه‌ای دارد. در پرتو دیدگاه حکمرانی خوب لازم است سازمان‌هایی که مدیریت امور عمومی جامعه را برعهده دارند، شفاف، پاسخگو، و قانون‌مدار باشند (Scott, 2001: 23)؛ لذا در شرایط امروزی ضرورت به‌کارگیری تفکر حکمروایی خوب در فرایند مدیریت روستایی به عنوان یک اصل اساسی و ضروری است.

بررسی پیشینه نظری مفهوم حکمروایی نشان می‌دهد که اگرچه این مفهوم در سال‌های اخیر اهمیت یافته، اما در حقیقت مفهومی قدیمی است. مفهوم «حکمروایی» از اواخر دهه ۱۹۸۰ وارد متون جامعه‌شناسی سیاسی و اداره امور محلی شد و دلالت بر موضوع یا محتوایی قدیمی درباره رابطه قدرت و جامعه داشت. حکمروایی به ساده‌ترین بیان به چگونگی ارتباط بین شهروندان و حکومت اشاره دارد. در نظریه حکمروایی، کارآمدی حکومت تابعی از چگونگی ارتباط شهروندان با حکومت است. بانک جهانی حکمروایی را سنت و نهادهای اعمال قدرت هم سو با مصلحت عمومی جامعه، فرآیند انتخاب، نظارت و تعویض صاحبان قدرت، ظرفیت و توانایی حکومت برای اداره کارآمد منابع و اجرای سیاست‌های درست و احترام شهروندان و حکومت به نهادهایی که تعاملات اجتماعی و اقتصادی میان آنها را اداره می‌کنند تعریف می‌کند (دربان آستانه و همکاران، ۱۳۸۹: ۱۰۱). بر پایه تعاریف بانک جهانی و سازمان ملل متحد حکمروایی به عنوان روش اعمال قدرت و مدیریت توسعه اقتصادی و اجتماعی کشور تعریف شده است. اسکاپ^۱ حکمروایی را فرایند تصمیم‌گیری و اجرای تصمیمات می‌داند که براساس آن مفهوم حکمروایی در حوزه‌های مختلفی چون شرکتی، بین‌المللی، ملی و محلی صورت می‌گیرد، بر این اساس پدیده‌ی

1. ESCAP

رقابتی، ظرفیت‌سازی و ارتقای توانمندی مقامات محلی و نظایر آن بوده است (برک‌پور و بصیرت، ۱۳۸۹: ۲۹۴). نوع نگرش در حکمروائی روستائی بسیار حائز اهمیت است، به‌طوریکه مردم‌گرایی، مشارکت و توسعه درون‌زائی از جمله ابعاد مهم آن است و حکمروائی روستائی با جهت‌گیری به سوی آرمانهای انسانی از طریق دسترسی به منابع، اعتبارات، خدمات پایه، اشتغال و فعالیت‌های درآمد زاست (Zankin, 2010: 12).

حکمروایی روستایی بر این باور است که حاکمیت موثر به وسیله مجموعه‌ای از سازمان‌ها که مردم را در سرنوشت خود دخیل و درگیر می‌کنند، شکل می‌گیرد. مشارکت بخشی از مقوله دموکراسی است و در چارچوب روابط شهروندان، دولت و رابطه قدرت در جامعه شکل می‌گیرد. در اواخر دهه ۱۹۶۰ میلادی، نقش مشارکت در توسعه جوامع به عنوان موضوع اساسی مورد توجه تصمیم‌سازان و تصمیم‌گیران قرار گرفت (اسماعیل‌زاده و صرافی، ۱۳۸۵: ۵). برای مشارکت مردم در توسعه و افزایش میزان مشارکت آنها روش‌های مختلفی وجود دارد که از جمله آنها می‌توان به تشکل‌ها و نهادهای مختلف اشاره کرد، با وجود این مهمترین و اصلی‌ترین شیوه بهره‌گیری از مشارکت فعال و همه‌جانبه مردم در روند توسعه، سازمان‌های غیردولتی هستند که به عنوان بخش سوم در کنار بخش خصوصی (بازار) و دولت (عمومی) در اداره جامعه نقش دارند (هاشمی و همکاران، ۱۳۹۰: ۹۴). با عنایت به اینکه توسعه یک فرآیند تلقی می‌شود و دارای متغیرهای مختلفی است که بر یکدیگر تاثیر متقابل دارند و یکی از این متغیرها، مدیریت مشارکتی با شیوه حکمرانی خوب است که نیازمند توجه به اصول و معیارهای حکمروایی خوب در فرآیند مدیریت می‌باشد (افتخاری و عظیمی، ۱۳۹۱: ۵):

– **مشارکت مردمی:** منظور از مشارکت در حکمروایی روستایی، قدرت تاثیرگذاری بر تصمیم‌گیری‌ها و سهیم شدن روستاییان در قدرت است. یعنی مردم روستایی باید در تصمیم‌گیری‌ها و تصمیم‌سازی‌هایی که به

سازی‌ها و تعیین خواسته‌های محلی در جهت تحقق این خواسته‌ها در جامعه محلی قدم بر می‌دارند؛ بنابراین تشکیل شوراهای اسلامی شهر و روستا و دهیاران روستایی زمینه مناسبی را برای تحقق حکمروایی خوب-چه در سطح شهر و چه در سطح روستا- فراهم آورده است (عظیمی آملی و همکاران، ۱۳۹۰: ۳)؛ بنابراین حکمروایی محلی اعمال اقتدار سیاسی، اقتصادی و اداری در مدیریت امور جامعه محلی و شامل سازوکارها و جریان و نهادهایی است که از طریق آنها شهروندان و گروهها علائق شان را ابراز و حقوق قانونی شان را اعمال می‌کنند. تعهدات شان را انجام می‌دهند و به تعدیل تفاوت هایشان می‌پردازند (دربان استانه و همکاران، ۱۳۸۹: ۱۰۱).

در این راستا تحقق حکمرانی خوب به عنوان مفهومی جدید در مدیریت روستایی از آن جهت اهمیت دارد که نظام مدیریت در سال‌های اخیر به دنبال پیاده کردن نقش پررنگ تری برای مشارکت مردم در تمامی سطوح کشور از جمله سکونتگاه‌های روستایی است. حکمرانی روستایی مجموعه‌ای از اقدامات است که افراد و نهادها اعم از خصوصی و دولتی از طریق آنها به مدیریت و اداره روستایی می‌پردازند. در واقع حکمرانی روستایی شامل نهادهای رسمی و غیررسمی و سرمایه اجتماعی ساکنان روستایی است که در نهایت باید شهروندان روستایی را قادر سازد تا از منافع شهروندی بهره‌مند شوند. زیرا حکمرانی خوب هر آنچه را که برای زندگی شهروندان لازم و ضروری است در اختیار می‌گذارد و از طریق آن است که شهروندان می‌توانند از استعدادها و توانایی‌های خود در جهت بهبود وضعیت اقتصادی و اجتماعی خویش بهره‌گیرند. کاربرد این مفهوم در حوزه مطالعات و اقدامات در مناطق روستائی همراه با تاکید بر ویژگی‌ها و اصولی همچون ایجاد پیوند و همکاری میان بخش‌های مختلف موثر بر توسعه، یکپارچگی در سیاست‌گذاری روستائی، همکاری میان قلمروها و محدودهای مدیریتی، افزایش توجه به مشارکت پایدار روستائیان، ترسیم اهداف و چشم اندازهای مشارکتی، توجه به مزیت‌های محلی و

- **شفافیت:** در حکمروایی خوب روستایی، شفافیت به معنای اختیار دادن به روستاییان برای تبدیل شدن به حساب‌رسانی در جامعه روستایی و داشتن حق اظهار نظر دسترسی به اطلاعات آزاد است. در چنین حالتی شفافیت در مقابل پنهان‌کاری در تصمیم‌گیری‌ها به شمار می‌آید چرا اینکه در پنهان‌کاری امکان بروز فساد در تصمیم‌گیری وجود داشته، در صورتی که شفافیت مانع بروز و یا گسترش آن می‌شود.

- **کارآیی و اثر بخشی:** در حکمروایی خوب روستایی کارآیی و اثربخشی به معنای آن است که نهادها و فرآیندها نتایجی را به وجود بیاورند که نیازهای جامعه را برآورده ساخته و در عین حال استفاده مطلوب از منابع در دسترس برای همگان میسر باشد. در حکمروایی خوب روستایی، مفهوم اثر بخشی و کارایی در برگزیده استفاده پایدار از منابع طبیعی و حفظ محیط زیست است.

- **عدالت و برابری:** در حکمروایی خوب روستایی، ایجاد فرصت‌های مناسب برای تمامی روستاییان در زمینه ارتقای وضعیت رفاهی‌شان، تلاشی در جهت تخصیص عادلانه منابع و مشارکت تمامی مردم حتی اقشار محروم و فقیر در اعلام نظر در تصمیم‌گیری نوعی عدالت محسوب می‌شود.

- **اجماع گرایی (توافق جمعی):** در جامعه روستایی کنشگران متعدد و گروه‌ها با منابع مختلف وجود دارند. وظیفه حکمروایی خوب روستایی، میانجیگری بین دیدگاه‌ها و منافع مختلف موجود در سطح جامعه روستایی به‌منظور دستیابی به آن است. این کار مستلزم وجود ارتباط و تلاش مشترک میان بخش‌های مختلف دولتی، خصوصی، و روستاییان بویژه سازمان‌های غیردولتی و نهادهای اجتماعی موجود در روستا می‌باشد. حکمروایی خوب روستایی، بایستی یک چشم انداز وسیع و بلند مدت درباره توسعه پایدار انسانی و چگونگی دستیابی به آن داشته باشد. تحقق چنین امری فقط در سایه نزدیک شدن دیدگاه‌ها و منافع مختلف در جامعه روستایی میسر است.

- **مشروعیت:** در حکمروایی خوب روستایی رابطه درست و قانونمند بین مسئولان و مدیران و تصمیم

سرنوشت شان مربوط می‌شود دخالت کنند و نقش فعال و تاثیر گذار داشته باشند این قدرت به‌ویژه در چارچوب اهداف راهبردی توسعه پایدار روستایی (اقتصادی، اجتماعی، نهادی، اکولوژیکی، کالبدی) مورد نظر است.

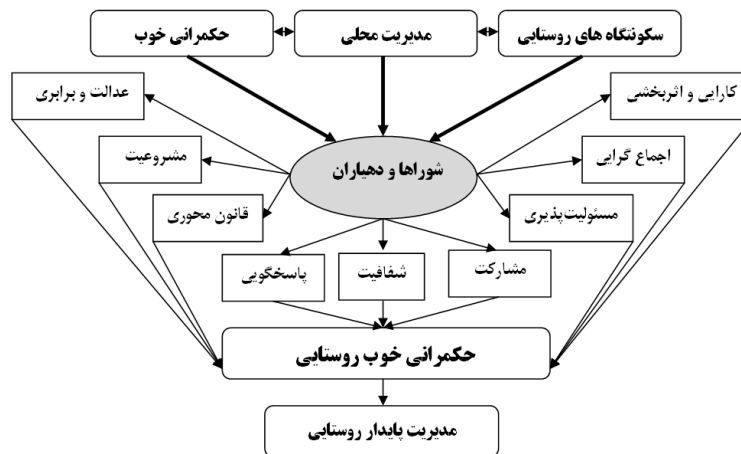
- **پاسخگویی:** واژه پاسخگویی فرایندی را بیان می‌کند که در آن سازمان‌ها، مسئولان، و مدیران چه در سطح کلان یا خرد (شورای اسلامی و دهیار و ...) و انجمن‌های محلی روستایی، مسئول نتایج تصمیمات و فعالیت‌های خود هستند. در واقع پاسخگویی اهرمی برای افزایش کنترل مسئولان و تصمیم‌گیرندگان هست تا در قبال عملکرد خود مسئول باشند.

- **مسئولیت‌پذیری:** حکمروایی خوب روستایی نیازمند آن است تا نهادها و فرایندها به نفع همه ذینفعان خدمات ارائه کند، این امر زمانی امکان‌پذیر است که نهادها و فرایندها، مسئولان و تصمیم‌گیرندگان به خواسته‌ها و انتظارات و نیازهای افراد و گروه‌های روستایی حساس و مسئول باشند و در قبال آنان حساب پس بدهند. در حکمروایی خوب روستایی همه اهل مسئولیت هستند. می‌خواهند از عهده مسئولیتی که به آنها واگذار شده برآیند.

- **قانون محوری:** حکمروایی خوب روستایی مستلزم چارچوب‌های قانونی درست و منصفانه است که به صورت بی طرفانه اجرا شود، از سوی دیگر، وجه قوانین کارآمد مراعات چارچوب‌های قانونی در تصمیم‌گیری و دور بودن افراد غیرمسئول از تصمیم‌گیری‌ها، مسئله قانون‌محوری و قانون‌مندی را در حکمروایی خوب روستایی بیش از پیش مورد توجه قرار داده است. پای بندی به قوانین نیازمند آگاهی روستاییان و همچنین احترام مسئولان به قانون است. حمایت کامل از حقوق تمامی انسان‌ها (به‌ویژه انسان‌های در حاشیه مانده و فقیر و گروه‌های هدف) و مکان‌های جغرافیایی از اصول اساسی حکمروایی خوب روستایی به شمار می‌آید. اجرای بی طرفانه و عاری از تبعیض قوانین مستلزم وجود یک نهاد اداری (قضاییه) مستقل و یک نیروی پلیس فساد ناپذیر و بی‌طرف در سطوح ملی، منطقه ای و محلی خواهد بود.

نتیجه می‌توان گفت که مشروعیت یک پدیده دموکراتیک بوده و وقتی در جامعه روستایی به وجود می‌آید که پشتیبانی اکثریت مردم روستایی را طبق قوانین و مقررات به همراه داشته باشد (شکل ۱).

گیرندگان محلی و غیرمحلی با روستاییان، مشروعیت را به ارمغان می‌آورد. در این رابطه و تعامل فیما بین، مسئولان و مجریان امور، تصمیمات‌شان توسط اکثریت مردم روستایی مورد حمایت و تایید قرار می‌گیرد. در

شکل ۱: مدل مفهومی پژوهش

رضایت‌مندی روستاییان در راستای قواعد حکمروایی خوب باشند. بنابراین در مطالعات امروزین مدیریت روستایی و ارزیابی عملکرد مدیران توجه به هم‌راستایی شیوه‌های مدیریت آنها با معیارهای حکمروایی خوب می‌تواند به عنوان یک اصل باشد که در بلند مدت زمینه‌های رضایت‌مندی روستاییان فراهم خواهد ساخت.

روش تحقیق و معرفی منطقه مورد مطالعه

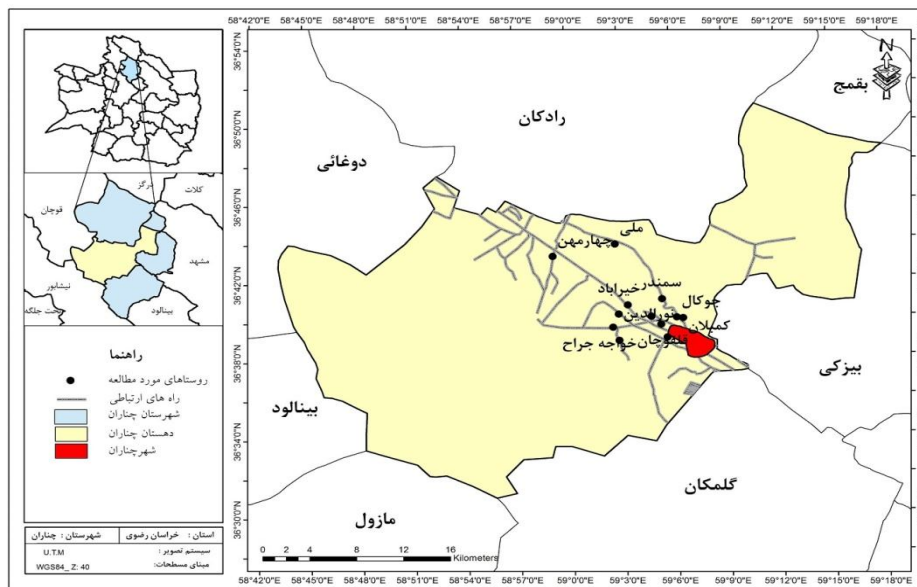
این پژوهش برای رسیدن به اهداف بر اساس روش توصیفی-تحلیلی است؛ و از آنجایی که نتایج این پژوهش مورد استفاده، فرمانداری‌ها، شوراها و دهیاران می‌باشد از نظر هدف، نوع تحقیق کاربردی است. برای گردآوری اطلاعات از روش‌های کتابخانه‌ای و روش میدانی برای تکمیل پرسش‌نامه از جامعه نمونه استفاده شده است؛ بنابراین ابزار مورد استفاده در روش پیمایشی، پرسش‌نامه‌ای در قالب طیف لیکرت بود که پس از بررسی مطالعات انجام شده در این زمینه و نیز مصاحبه با صاحب نظران تهیه و تدوین گردید. این پرسش‌نامه در بردارنده ۳۲ گویه در قالب

برهمنین مبنا مهمترین اهداف حکمروایی خوب روستایی به این شرح می‌باشد: حضور و تقویت بخش‌های خصوصی و غیردولتی کارآمد، تقویت و بازساخت نهادهای جامعه مدنی در جهت استقرار دموکراسی و مشارکت روستاییان، عدم تمرکز قدرت و ثروت در دولت مرکزی، افزایش مشارکت و مداخله تمامی افراد و صاحبان منافع در فرآیندهای سیاسی درون جوامع محلی، اصلاح مدیریت بخش عمومی و خصوصی، بهبود کیفیت معاش و افزایش امکان زندگی برای همه روستاییان، اعتدالی امنیت، برابری و پایداری و کاهش فساد، کاهش فقر و جدایی‌گزینی‌های اجتماعی قومی و فرهنگی، کاهش فساد، حفظ دموکراسی، ایجاد فرصت و امکان برای روستاییان به منظور نشان دادن خواسته‌ها و آمال آنها در زندگی (افزایش اختیارات روستاییان برای ایفای یک نقش فعال) دستیابی به توسعه‌ای مردم سالارانه و برابر خواهان (افتخاری و همکاران، ۱۳۹۱: ۷). بر این اساس امروزه در فرآیند مدیریت روستایی انتظار بر این است که اصول حکمروایی خوب در محیط‌های روستایی پیاده شده و مدیران روستایی در تلاش برای افزایش

چناران در استان خراسان رضوی است. روستاهایی که به لحاظ جمعیت در شهرستان چناران با رشد جمعیت مواجه بوده و مدیریت روستایی در آنها اهمیت بالایی دارد (شکل ۲).

۹ شاخص مستخرج از چارچوب نظری در ارتباط با حکمروایی خوب روستایی می‌باشد. جامعه آماری تحقیق برای جمع‌آوری داده‌های میدانی، شامل ۱۲ روستا از بخش مرکزی شهرستان

شکل ۲: موقعیت جغرافیایی منطقه مورد مطالعه و توزیع فضایی روستاها

افزایش قدرت تعمیم‌پذیری به ۱۰ نفر افزایش یافت که در نتیجه نمونه‌های مورد بررسی به ۱۴۴ نفر افزایش یافته و به صورت تصادفی ساده مورد مطالعه قرار گرفتند (جدول ۳).

جامعه نمونه، سرپرستان خانوارهای روستایی می‌باشند که برای برآورد حجم نمونه از روش نمونه‌گیری کوکران (با خطای ۰/۰۸) استفاده شده که ۱۳۲ نفر به عنوان انتخاب شده‌اند. اما از آنجایی که در برخی از روستاها تعداد نمونه‌ها کمتر از ۱۰ نفر بود، برای

جدول ۳: روستاهای مورد مطالعه و حجم نمونه‌ها

روستا	جمعیت	خانوار	تعداد نمونه	نمونه‌های اصلاح شده
خیرآباد	۵۷۴	۱۵۴	۱۸	۱۸
گهوه خالصه	۵۳۷	۱۴۷	۱۸	۱۸
ملی	۴۵۴	۱۲۵	۱۵	۱۵
چهارمهن	۳۸۵	۹۷	۱۲	۱۲
کمبلان	۳۶۱	۹۳	۱۱	۱۱
جوکال	۲۵۹	۸۱	۹	۱۰
یوردچوپان	۳۱۱	۷۸	۹	۱۰
خواجه جراح	۲۶۶	۷۸	۹	۱۰
قلقوچان	۲۷۵	۷۵	۹	۱۰
رضا آباد سرهنگ	۲۵۲	۶۸	۹	۱۰
نورالدین	۲۰۷	۶۷	۸	۱۰
سمندر	۱۲۸	۴۰	۵	۱۰
جمع	۴۰۰۹	۱۱۰۳	۱۳۲	۱۴۴

منبع: یافته‌های پژوهش، ۱۳۹۴

کرونباخ استفاده شده است. اعتبار کلی پرسش‌نامه برابر ۰,۸۳ است؛ همچنین با توجه به نتایج آزمون آلفاکرونباخ، موردی در پرسش‌نامه وجود ندارد که با حذف آن، اعتبار پرسش‌نامه به اندازه معناداری افزایش یابد. در نهایت براساس روش مزبور، اعتبار هریک از مقیاس‌های نه گانه برآورد شد (جدول ۴).

پس از تکمیل پرسش‌نامه‌ها، به منظور اطمینان از روایی پرسش‌نامه، ۱۴ تن از اساتید متخصص دانشگاهی پس از مطالعه شاخص‌ها، گویه‌ها و پرسش‌های پرسش‌نامه نظرات خود را اعلام کردند که پس از بررسی و اصلاحات مورد نظر، روایی پرسش‌نامه تأیید شد؛ همچنین برای بررسی اعتبار، از شیوه آلفای

جدول ۴: اعتبار مقیاس‌های سنجش حکمروایی

مشارکت	پاسخگویی	مسئولیت پذیری	قانون محوری	شفافیت	کارایی و اثر بخشی	عدالت و برابری	اجماع گرایی	مشروعیت
٪۸۴	٪۶۸	٪۷۱	٪۷۱	٪۸۳	٪۸۴	٪۷۶	٪۸۰	٪۸۷

منبع: یافته‌های پژوهش، ۱۳۹۴.

۳۷ (۲۵,۷ درصد)، در دامداری با فراوانی ۱ (۰,۷ درصد)، کارمندی با فراوانی ۶ (۴,۲ درصد) و زنان اشتغال خود را خانه‌داری بیان کرده که فراوانی ۵۷ (۳۹,۶ درصد) را تشکیل داده‌اند (جدول ۵).

برای نرمال بودن متغیرها از آزمون Kolmogorov-Smirnov استفاده می‌شود در این آزمون بر اساس Z و Sig (سطح معناداری) می‌توان نرمال بودن و عدم نرمال بودن را تشخیص داد. اگر مقدار Z بین ۰,۱-۹۶+ و ۰,۱-۹۶- باشد و Sig کمتر از ۰,۰۵ باشد نشان دهنده نرمال بودن داده هاست، که فرضیه صفر رد می‌شود و فرضیه یک که نرمال بودن را مشخص می‌کند پذیرفته می‌شود. نتایج نشان می‌دهد که در تمام شاخص‌ها داده‌ها نرمال بودن است (جدول ۶).

از آنجائی که محاسبات انجام گرفته نشان دهنده میزان نرمال بودن همه شاخص‌ها بود؛ لذا از آزمون T برای بررسی و تحلیل میانگین‌ها استفاده شده است.

براساس آزمون T برای ۹ شاخص (مشارکت، پاسخگویی، مسئولیت پذیری، قانون محوری، شفافیت، کارایی و اثر بخشی، عدالت و برابری، توافق و اجماع گرایی و مشروعیت) با گویه‌های مربوط به هر شاخص بدست آمده است. همانطور که مشاهده می‌شود در تمام این شاخص‌ها سطح معناداری (Sig) کمتر از ۰,۰۵ است که بیانگر نظر نسبتاً مثبت پاسخگویان از عملکرد شوراها و دهیاران در روستاهای مورد مطالعه در ارتباط با حکمروایی خوب می‌باشد در نتیجه

به منظور تجزیه و تحلیل داده‌های گردآوری شده با توجه به اهداف و پرسش‌های پژوهش، از آمار توصیفی (جدول توزیع فراوانی، درصد فراوانی، درصد فراوانی جمععی و میانگین) و آمار استنباطی (ضرایب همبستگی و آزمون T) و مدل وزن دهی آنتروپی شانون و اولویت بندی ویکور استفاده گردید.

یافته‌های تحقیق

بر اساس داده‌های گردآوری شده در روستاهای مورد مطالعه شهرستان چناران به منظور بررسی میزان انطباق مدیریت محلی در حکمروایی مطلوب روستایی، نتایج نشان داد که از مجموع پاسخگویان ۸۴ نفر را مردان (۵۸,۳ درصد) و ۵۹ نفر را زنان (۴۱ درصد) تشکیل دادند. به لحاظ گروه سنی بیشترین فراوانی پاسخگویان متعلق به گروه سنی ۲۰-۳۰ می‌باشد و کمترین پاسخگویان مربوط به گروه سنی ۵۱-۶۰ بوده است. از نظر تحصیلات از مجموع پاسخگویان، بیشترین فراوانی متعلق به افرادی با مدرک دیپلم با تعداد ۵۱ نفر (۳۵,۴٪) و کمترین فراوانی متعلق به افرادی با مدرک فوق دیپلم و لیسانس با فراوانی ۶ (۴,۲٪) بود و پاسخگویان با سطح تحصیلات ابتدایی دارای فراوانی ۴۲ نفر (۲۹,۲٪) و پاسخگویان دارای سطح تحصیلات سیکل با فراوانی ۳۹ (۲۷,۱٪) بوده‌اند. در زمینه اشتغال بیشترین پاسخگویان به کارگری مشغول بوده‌اند با فراوانی ۴۳ (۲۹,۹ درصد)، در بخش کشاورزی روستاییان مورد مطالعه با فراوانی

نشانگر مطلوبیت نسبی عملکرد مدیران محلی به لحاظ حکمروایی خوب و مطلوب در روستاهای مورد مطالعه بوده است (جدول ۷).

جدول ۵: ویژگی‌های عمومی نمونه‌ها بر حسب جنسیت، سطح تحصیلات و گروه‌های سنی

ویژگی عمومی	گروه‌ها	فراوانی مطلق هر گروه	درصد فراوانی
جنسیت	مرد	۸۴	۵۸/۳
	زن	۵۹	۴۱/۰
	جمع	۱۴۴	۱۰۰
سطح تحصیلات	ابتدایی	۴۲	۲۹/۲
	سیکل	۳۹	۲۷/۱
	دیپلم	۵۱	۳۵/۴
	فوق دیپلم	۶	۴/۲
	لیسانس	۶	۴/۲
	جمع	۱۴۴	۱۰۰
	گروه‌های سنی	۲۰-۳۰ سال	۶۵
۳۱-۴۰ سال		۴۷	۳۲/۶
۴۱-۵۰ سال		۲۴	۱۶/۷
۵۱-۶۰ سال		۳	۲/۱
۶۱-۷۰ سال		۵	۳/۵
جمع		۱۴۴	۱۰۰

منبع: یافته‌های پژوهش، ۱۳۹۴

جدول ۶: آزمون کلموگروف-اسمیرنوف برای نرمال بودن شاخص‌ها

شاخص‌ها	میانگین	انحراف معیار	Z	Sig	نتیجه آزمون
مشارکت	۲/۷۸	۰/۸۲	۰/۹۲	۰/۳۵	نرمال بودن
پاسخگویی	۲/۷۸	۰/۷۹	۱/۲۳	۰/۹۷	نرمال بودن
مسئولیت‌پذیری	۲/۹۰	۰/۸۸	۱/۵۹	۰/۱۳	نرمال بودن
قانونمندی	۲/۸۸	۰/۷۵	۱/۱۸	۰/۱۲	نرمال بودن
شفافیت	۲/۹۷	۰/۸۳	۱/۱۰	۰/۱۷	نرمال بودن
کارایی	۲/۶۸	۰/۸۳	۰/۸۰	۰/۵۳	نرمال بودن
عدالت	۳/۰۰	۰/۸۴	۱/۴۴	۰/۳۰	نرمال بودن
اجماع‌گرایی	۲/۸۲	۰/۷۷	۰/۸۰	۰/۵۳	نرمال بودن
مشروعیت	۲/۹۲	۰/۹۵	۱/۱۳	۰/۱۵	نرمال بودن

منبع: یافته‌های پژوهش، ۱۳۹۴

جدول ۷: آزمون T برای همه شاخص‌ها

مقدار t	Sig	میزان اختلاف در سطح اطمینان ۹۵٪		میانگین	شاخص‌ها
		حد پایین	حد بالا		
۴۰/۴	۰/۰۰۰	۲/۶۴	۲/۹۱	۲/۷۸	مشارکت
۴۲/۱	۰/۰۰۰	۲/۶۴	۲/۹۱	۲/۷۸	پاسخگویی
۳۹/۴	۰/۰۰۰	۲/۷۶	۳/۰۵	۲/۹۰	مسئولیت‌پذیری
۴۵/۸	۰/۰۰۰	۲/۷۶	۳/۰۱	۲/۸۸	قانون‌محوری
۴۵/۶	۰/۰۰۰	۲/۸۳	۳/۱۱	۲/۹۷	شفافیت
۳۸/۵	۰/۰۰۰	۲/۵۴	۲/۸۲	۲/۶۸	کارایی و اثربخشی
۴۲/۶	۰/۰۰۰	۲/۸۶	۳/۱۴	۳/۰۰	عدالت و برابری
۴۲/۹	۰/۰۰۰	۲/۷۰	۲/۹۵	۲/۸۲	اجماع‌گرایی
۳۷/۰	۰/۰۰۰	۲/۷۸	۳/۱۰	۲/۹۴	مشروعیت

منبع: یافته‌های پژوهش، ۱۳۹۴

تر از حد متوسط نظری (میانگین ۳) بوده است. تنها سه گویه صدور پروانه برای ساختمان‌ها در روستا، برقراری امنیت برای روستاییان، و اعتماد روستاییان به مدیران محلی دارای میانگین‌ها متوسط به بالا می‌باشند (جدول ۸).

نتایج آزمون T در ارتباط با مقایسه میانگین‌ها نشان داد که با وجود اینکه به لحاظ سطح معناداری، کلیه گویه‌های مورد مطالعه در شاخص‌های ۹ گانه در سطح آلفا ۰/۰۵ معنادار بوده اما میانگین‌ها نشان می‌دهد که سطح اجرا و پیاده سازی مفاهیم مرتبط با حکمرانی خوب توسط مدیران محلی روستایی پایین

جدول ۸: آزمون T برای شاخص مشارکت براساس گویه

مقدار t	معماری سطح	میزان اختلاف در سطح اطمینان ۹۵%		میانگین	گویه	شاخص‌ها
		حد بالا	حد پایین			
۲۷/۶۷۵۳	۰/۰۰۰	۲/۴۵	۲/۸۳	۲/۶۴	فراهم ساختن زمینه ی مشارکت توسط مدیران محلی	مشارکت
۳۱/۱۶۸	۰/۰۰۰	۲/۵۷	۲/۹۲	۲/۷۴	اهمیت تصمیم گیری روستاییان در رابطه با امور روستا برای مدیران	
۳۱/۹۹۲	۰/۰۰۰	۲/۵۵	۲/۸۹	۲/۷۲	فراهم ساختن روحیه و انگیزه برای روستاییان	
۳۳/۷۰۲	۰/۰۰۰	۲/۷۷	۳/۱۱	۲/۹۴	همکاری مدیران محلی با روستاییان	
۳۷/۳۹۰	۰/۰۰۰	۲/۷۲	۳/۰۳	۲/۸۸	ارزیابی استقبال مدیران از همکاری روستاییان در طرح های عمرانی	
۲۶/۷۹	۰/۰۰۰	۲/۶۰	۲/۹۰	۲/۷۵	پاسخگویی به نیازهای کشاورزی روستاییان	پاسخگویی
۳۰/۶۳	۰/۰۰۰	۲/۵۳	۲/۸۸	۲/۷۰	پاسخگویی به نیازهای اقتصادی کشاورزان	
۳۲/۳۴	۰/۰۰۰	۲/۱۷	۳/۰۷	۲/۸۹	پاسخگویی به نیازهای زیست محیطی روستاییان	
۳۱/۷۷	۰/۰۰۰	۲/۷۱	۳/۰۷	۲/۸۹	پاسخگویی مدیران در برابر عملکردهای خود	مسئولیت پذیری
۲۶/۴۹	۰/۰۰۰	۲/۷۷	۳/۰۸	۲/۹۲	ایجاد روحیه مسئولیت پذیری در روستاییان	قانون محوری
۳۳/۴۳	۰/۰۰۰	۲/۸۲	۳/۱۷	۲/۹۹	پایبندی مدیران به قانونمندی	
۲۶/۹۶	۰/۰۰۰	۲/۳۴	۲/۷۱	۲/۵۲	تصمیم گیری افراد غیر مسئول برای روستا	
۳۱/۵۲	۰/۰۰۰	۲/۷۲	۳/۰۸	۲/۹۰	دفاع از حقوق روستاییان	
۳۱/۷۲	۰/۰۰۰	۲/۸۲	۳/۱۹	۳/۰۱	صدور پروانه برای ساختمانها در روستا	
۳۶/۵۵	۰/۰۰۰	۲/۸۵	۳/۱۸	۳/۰۱	برقراری امنیت برای روستاییان	شفافیت
۳۵/۱۱	۰/۰۰۰	۳/۰۶	۳/۲۴	۳/۰۷	صداقت مدیران محلی با روستاییان	
۳۶/۰۵	۰/۰۰۰	۲/۸۸	۳/۰۵	۲/۸۹	اجازه اظهار نظر به روستاییان	
۳۴/۲۳	۰/۰۰۰	۲/۹۲	۳/۰۹	۲/۹۲	آگاه کردن روستاییان از مسائل و مشکلات	
۳۲/۹۸	۰/۰۰۰	۳/۰۱	۳/۱۹	۳/۰۱	اعتماد روستاییان به مدیران محلی	
۳۱/۹۳	۰/۰۰۰	۲/۵۶	۲/۹۰	۲/۷۳	سرمایه گذاری برای صنایع دستی	کارایی
۲۸/۴۱	۰/۰۰۰	۲/۵۱	۲/۸۹	۲/۷۰	بازاریابی برای محصولات	
۲۸/۵۶	۰/۰۰۰	۲/۴۱	۲/۷۷	۲/۵۹	تلاش در ایجاد فرصتهای جدید شغلی	
۲۹/۸۸	۰/۰۰۰	۲/۴۴	۲/۷۹	۲/۶۲	ایجاد فرصت خلاقیت و نوآوری	
۳۳/۷۱	۰/۰۰۰	۲/۶۴	۲/۹۷	۲/۸۱	تلاش در توانمند سازی اقتصادی روستاییان	
۳۲/۱۹	۰/۰۰۰	۲/۶۵	۳/۰۰	۲/۸۳	تخصیص عادلانه منابع	عدالت و برابری
۳۸/۱۷	۰/۰۰۰	۲/۹۸	۳/۳۰	۳/۱۴	برابری در دستیابی به آب، برق، گاز، تلفن	
۳۵/۳۶	۰/۰۰۰	۲/۸۹	۳/۲۳	۳/۰۶	برابری در دستیابی به آموزش، بهداشت	
۳۵/۳۶	۰/۰۰۰	۲/۷۸	۳/۱۰	۲/۹۶	میزان مشارکت مردم در اجرای طرح های عمرانی	توافق و اجماع گری
۳۶/۱۷	۰/۰۰۰	۲/۸۰	۳/۱۲	۲/۹۶	میزان مشارکت مردم در اجرای طرح های هادی	
۳۲/۱۳	۰/۰۰۰	۲/۶۹	۳/۰۴	۲/۸۶	میزان برگزاری نشست گروهی در روستا	
۳۰/۳۵	۰/۰۰۰	۲/۵۵	۲/۹۱	۲/۷۳	ایجاد شرکت تعاونی	
۳۰/۰۳	۰/۰۰۰	۲/۴۸	۲/۸۳	۲/۶۵	ایجاد زمینه ی سرمایه گذاری	
۳۴/۳۴	۰/۰۰۰	۲/۸۱	۳/۱۵	۲/۹۸	رعایت قوانین و مقررات توسط مدیران محلی	مشروعیت
۳۲/۰۴	۰/۰۰۰	۲/۷۳	۳/۰۹	۲/۹۱	پارتنری بازی نکردن توسط مدیران محلی	
۳۳/۲۴	۰/۰۰۰	۲/۷۷	۳/۱۲	۲/۹۴	برابری در ارائه خدمات برای همه ی روستاییان	

منبع: یافته های پژوهش، ۱۳۹۴.

مشارکت با مشارکت، شاخص پاسخگویی با پاسخگویی، شاخص مسئولیت‌پذیری با مسئولیت‌پذیری، شاخص قانون محوری با قانون محوری، شاخص شفافیت با شفافیت، شاخص کارایی و اثر بخشی با کارایی و اثر بخشی، شاخص عدالت و برابری با عدالت و برابری، شاخص اجماع‌گرایی با اجماع‌گرایی، شاخص مشروعیت با مشروعیت، از نظر شدت همبستگی بین شاخص‌ها بسیار قوی است به طوری که در این شاخص‌ها رابطه هر شاخص با خودش عدد ۱ می‌باشد که در واقع همبستگی این شاخص‌ها بیانگر عملکرد مطلوب مدیریت محلی در حکمروایی روستایی است (جدول ۹).

برای برخورداری از سطح حکمروایی مطلوب روستایی، علاوه بر برخورداری و اتخاذ و پایبندی مدیران محلی به تحقق هر یک از شاخص‌ها، لازم است با جهت هم افزایی عملکردی در راستای تحقق حکمروایی مطلوب و با لحاظ دیدگاه سیستمی، همبستگی شاخص‌ها نیز مورد بررسی و مطالعه قرار گیرد. در این راستا نتایج به دست آمده از برقراری همبستگی نشان داد که سطح معناداری در تمام شاخص‌های (مشارکت، پاسخگویی، مسئولیت‌پذیری، قانون محوری، شفافیت، کارایی و اثر بخشی، عدالت و برابری، اجماع‌گرایی و مشروعیت) کمتر از ۰,۰۵ است که مورد تایید می‌باشد؛ همچنین رابطه‌ی بین شاخص

جدول ۹: همبستگی بین ویژگی‌های نه گانه حکمروایی خوب در بین مدیران روستایی از دیدگاه روستاییان

متغیرها	مشارکت	پاسخگویی	مسئولیت‌پذیری	قانون محوری	شفافیت	کارایی و اثر بخشی	عدالت و برابری	اجماع‌گرایی	مشروعیت
مشارکت	R								
	Sig								
پاسخگویی	R								
	Sig								
مسئولیت‌پذیری	R								
	Sig								
قانون محوری	R								
	Sig								
شفافیت	R								
	Sig								
کارایی و اثر بخشی	R								
	Sig								
عدالت و برابری	R								
	Sig								
اجماع‌گرایی	R								
	Sig								
مشروعیت	R								
	Sig								

*. Correlation is significant at the 0.05 level ** . Correlation is significant at the 0.01 level

منبع: یافته‌های پژوهش، ۱۳۹۴.

وایکور برای اولویت‌بندی روستاها از دیدگاه مردن به لحاظ توجه به اصول حکمروایی خوب انجام شده است.

برای اولویت‌بندی و رتبه بندی روستاهای مورد مطالعه در رعایت مدیریت روستایی در اجرای اصول حکمروایی خوب از مدل اولویت‌بندی چند معیاره

در ادامه برای مشخص شدن مهمترین شاخص‌های مورد توجه در فرآیند حکمروایی و همچنین امکان انجام مقایسه بین مدیران روستایی به جهت پیاده سازی اصول و قواعد حکمروایی خوب و مطلوب در فرآیند مدیریت روستایی از روش آنتروپی برای وزن دهی به شاخص‌ها (پورطاهری؛ ۱۳۹۲: ۸۸) و از مدل

قانون محوری با وزن ۰/۱۰۹/ چهارمین رتبه، شاخص شفافیت با وزن ۰/۱۰۲/ پنجمین رتبه، شاخص پاسخگویی با وزن ۰/۰۹۴/ ششمین رتبه و شاخص مسئولیت‌پذیری با وزن ۰/۰۸۰/ هفتمین رتبه را دارند؛ بنابراین در روستاهای مورد مطالعه مشارکت شورا و دهیار با مردم محلی و شناخت مسائل و مشکلات مردم و قدم برداشتن برای رفع مشکلات آنها می‌تواند، قدمی در راستای حکمروایی مطلوب به وسیله مدیران روستایی برداشته شود. (جدول ۱۲).

ویکور (Opricovic and Tzeng, 2007) استفاده شده است. برای تعیین وزن معیارها نیز از روش آنتروپی شانون استفاده شده است که وزن معیارهای پیشنهادی نیز توسط ۱۱ تن از استادان دانشگاه ارائه شده است. طبق روش آنتروپی از محاسبه وزن‌ها نتیجه گرفت که شاخص مشارکت با وزن ۰/۱۳۸/ اولین رتبه، شاخص مشروعیت، با وزن ۰/۱۳۱/ دومین رتبه، شاخص کارایی و اثربخشی و همچنین عدالت و برابری هرو دو با وزن یکسان ۰/۱۱۶/ سومین رتبه، شاخص

جدول ۱۲: ماتریس وزن معیارها مختلف برای اولویت بندی سطح برخورداری از حکمروایی خوب روستایی

مشروعیت	اجماع گرای	برابری و عدالت	کارایی و اثربخشی	شفافیت	قانون محوری	مسئولیت پذیری	پاسخگویی	مشارکت	وزن‌ها
۰/۱۳۱	۰/۱۰۹	۰/۱۱۶	۰/۱۱۶	۰/۱۰۲	۰/۱۰۹	۰/۰۸۰	۰/۰۹۴	۰/۱۳۸	رتبه
۲	۴	۳	۳	۵	۴	۷	۶	۱	

منبع: یافته‌های پژوهش، ۱۳۹۴

مشاهده می‌شود و این نشانه‌ای از توزیع نامتوازن فضایی قدرت و همچنین پیوند مدیریت با مردم محلی است که می‌تواند در بلندمدت تاثیرگذار در نحوه برداشت و استفاده مردم از منابع محلی، رسیدن به اهداف توسعه پایدار، نابرابری سطح مشارکت محلی و ... می‌گردد. بطور کلی نتایج گویای این نکته می‌باشد که روستاهایی که به لحاظ جغرافیایی در مسیرهای ارتباطی اصلی مانند مسیر مشهد قوچان قرار گرفته‌اند و دارای ارتباطات و پویایی اقتصادی و اجتماعی بالایی می‌باشند، سطح حکمروایی بالاتری برخوردار هستند؛ زیرا افزایش سطح ارتباطات و خروج از انزوای جغرافیایی می‌تواند به عنوان یک عامل جغرافیایی، سبب افزایش پیوندهای مدیریت محلی با مردم محلی می‌شود؛ لذا مدیران محلی در روستاهای با پیوند ارتباطی بیشتر از سطح دانش و آگاهی مدیریتی بیشتری برخوردار بوده و سطح تعامل پذیری بیشتری در فرآیند مدیریت محلی دارند.

در نهایت نتایج حاصل از پیاده سازی مدل ویکور بر اساس رتبه دهی بیانگر این است که مدیران محلی در روستای یوردچوپان که اولین رتبه را به خود اختصاص داده عملکرد مطلوبی از خود نشان داده‌اند و مردم احساس می‌کنند که مدیران در راستای حکمروایی مطلوب گام برداشته‌اند؛ زیرا زمانی که زمینه‌هایی برای مشارکت مردم فراهم شود و مردم روستا بتوانند با مدیران محلی همکاری کنند و از مسائل و مشکلات روستا آگاهی یابند و مدیران روستایی برابری و مساوات را رعایت کنند، روستاییان بیشتر برای حفظ محیطی (انسانی و طبیعی) که در آن اسکان دارند تلاش می‌کنند. روستای نورالدین، رتبه ی ۱۲ را دارد که نتایج حاکی از عملکرد ضعیف مدیریت روستایی در راستای تحقق اهداف حکمروایی خوب و مطلوب روستایی بوده است (جدول ۱۳)؛ بنابراین، می‌توان گفت که یک ناهمگنی فضایی به لحاظ رعایت اصول و قواعد حکمروایی خوب در مدیریت محلی بین روستاها

جدول ۱۳: رتبه بندی روستاها در سطح برخورداری از حکمروایی خوب

رتبه	Q	R	S	روستا	رتبه	Q	R	S	روستا
۱	۰/۰۲۴	۸/۸۹	۹/۱۴۳	یوردچوپان	۸	۰/۰۷۱	۰/۱۰۷	۰/۶۰۴	خیرآباد
۳	۰/۰۳۸	۷/۵۵	۹/۷۴۶	خواجه جراح	۱۱	۰/۱۲۱	۰/۱۱۴	۰/۶۹۲	گهوه خالصه
۴	۰/۰۴۲	۲/۵۸	۲/۹۱۵	فلقوجان	۷	۰/۰۶۸	۰/۱۰۶	۰/۶۴	ملی
۲	۰/۰۲۶	۸/۴۳۶	۸/۸۷	رضآباد	۹	۰/۰۹۲	۰/۱۳۸	۰/۹۷۶	چهارمهن
۱۲	۰/۱۶۷	۰/۱۱۱	۰/۶۱۸	نورالدین	۵	۰/۰۴۳	۲/۵۸	۲/۶۳	کمیلان
۱۰	۰/۱۰۴	۰/۱۱۹	۰/۶۲۳	سمندر	۶	۰/۰۵۱	۰/۱۰۱	۰/۳۹۶	جوکال

منبع: یافته‌های پژوهش، ۱۳۹۴.

نتیجه‌گیری و پیشنهادات

امروزه تغییر رویکرد در مدیریت دولتی و تسلط‌گرا به حکمرانی خوب با مشارکت مردمی به عنوان یکی از تحولات مدیریتی در مقیاس‌های مختلف سرزمینی، اجتماعی و سازمانی تلقی می‌شود. در این راستا مطالعات انجام شده نشان می‌دهد که با رویکرد توسعه از پایین به بالا، شوراها و دهیاری‌ها یکی از مهمترین برنامه‌های توسعه روستایی با دیدگاه مدیریت محلی خوب با رویکرد مشارکت طلبی محسوب می‌گردد که به منظور تحقق حکمروایی مطلوب روستایی بایستی مورد توجه قرار بگیرد. به منظور تحقق مدیریت خوب در روستا برنامه‌ریزی دقیق و مناسب مورد نیاز بوده اما قبل از تدوین برنامه باید درک صحیح شوراها و دهیاران از آنچه که می‌خواهند بدست آورند باید شکل گیرد. به عبارت دیگر شوراها و دهیاران باید آموزش لازم را در زمینه مدیریت محلی و اجرای قواعد حکمرانی خوب را ببینند تا بتوانند در این زمینه موفق باشند. بی‌تردید حکمروایی خوب به مشارکت و گسترش نهادهای مردمی، کاهش فقر، ایجاد شغل و رفاه پایدار و حفظ محیط زیست تاکید ویژه‌ای دارد. تمام این عوامل زمانی ممکن است و به وقوع می‌پیوندد که زمینه تحقق آنها در روستا فراهم گردد؛ لذا بین مدیریت مطلوب محلی با حکمروایی خوب به لحاظ کارایی و کارآمدی ارتباط معناداری وجود دارد. در نتیجه به لحاظ نظری ضروری است که جهت افزایش رضایتمندی روستاییان و همچنین موفقیت مدیران محلی، به نحوه پیاده‌سازی اصول و قواعد حکمروایی خوب در مناطق روستایی توجه گردد تا بسترهای لازم

برای شکل‌گیری مدیریت پایدار روستایی فراهم شود. بر این اساس در این مطالعه تلاش شد میزان بکارگیری و توجه مدیران محلی واقع در مناطق روستایی شهرستان چناران به اصول حکمروایی خوب بررسی شود. برای این منظور از شاخص‌های ۹ گانه مستخرج از ادبیات نظری در رابطه با حکمروایی مطلوب استفاده گردید. نتایج آزمون T در ارتباط با مقایسه میانگین‌ها نشان داد که در اکثریت شاخص‌ها (به جز شاخص عدالت) و گویه‌های مرتبط با آن (به جز سه گویه صدور پروانه برای ساختمان‌ها در روستا، برقراری امنیت برای روستاییان، و اعتماد روستاییان به مدیران محلی) میانگین‌ها کمتر از حد متوسط می‌باشد. به عبارت دیگر نتایج نشان داد که وضعیت همه شاخص‌های حکمروایی در روستاهای مورد مطالعه پایین‌تر از حد متوسط بوده و برای دستیابی به حکمروایی خوب در محیط‌های روستایی نیازمند تقویت ابعاد و شاخص‌های مرتبط با آن در بین مدیران محلی روستا می‌باشد. اگر در چند گویه ذکر شده نیز میانگین‌ها بالاتر از حد متوسط می‌باشد به دلیل ضرورت‌های انجام وظایف اداری مدیران محلی و همچنین ارتباطات محلی مدیران با مردم است؛ بنابراین در مجموع شاخص‌های حکمروایی مطلوب محلی در روستاهای مورد مطالعه وضعیت مطلوبی ندارند و همچنین رابطه همبستگی بین شاخص‌ها نیز نشان داده که از نظر روستاییان برای تحقق حکمروایی مطلوب، نیازمند وجود همبستگی بین شاخص‌ها می‌باشد. به عبارت دیگر، حکمروایی به عنوان یک نظام مدیریتی است که تحقق آن در روستاها در گرو پیشرفت مطلوب در همه شاخص‌ها می‌باشد و پیشروی

۳. افتخاری، عبدالرضا رکن الدین؛ حمدالله سجاسی قیداری، و جمشید عینالی. ۱۳۸۶. «نگرشی نو به مدیریت روستایی با تأکید بر نهادهای تأثیر گذار»، روستا و توسعه، ۱۰ (۲)، صص ۳۱-۱.
۴. افتخاری، عبدالرضا رکن الدین؛ جلال عظیمی آملی، مهدی پورطاهری، زهرا احمدی پور. ۱۳۹۰. تبیین رابطه رهیافت حکمروایی خوب و توسعه پایدار روستایی در مناطق روستایی استان مازندران؛ مجله پژوهش‌های روستایی، دوره ۲، شماره ۴، صفحه: ۱-۳۴.
۵. افتخاری، عبدالرضا رکن الدین؛ جلال عظیمی آملی، مهدی پورطاهری، زهرا احمدی پور. ۱۳۹۱. ارائه الگوی مناسب حکمروایی خوب روستایی در ایران. فصلنامه ژئوپلیتیک-سال هشتم، شماره ۲، صص ۱-۲۸.
۶. ایمانی جاجرمی، حسین؛ علیرضا کریمی. ۱۳۸۸. چالش‌های اجتماعی شوراهای روستایی در مدیریت محلی. مجله توسعه روستایی، سال اول، شماره اول، صص ۹۰-۱۱۴.
۷. برک پور، ناصر و میثم بصیرت. ۱۳۸۹. چالش حکمروایی روستائی در منطقه کلان شهری تهران، اولین کنفرانس بین المللی سکونتگاه روستائی، تهران.
۸. پورطاهری، مهدی. ۱۳۹۲. کاربرد روش‌های تصمیم‌گیری چند شاخصه در جغرافیا، انتشارات سمت.
۹. تقدیسی، احمد؛ فرشاد سوری و اسکندر صیدایی، و زینب کاظمی. ۱۳۹۰. بررسی و میزان عملکرد دهیاران در مدیریت روستایی (مطالعه موردی بخش کونانی شهرستان کوه‌دشت)، فصلنامه مدیریت شهری، زمستان؛ شماره ۲۸، صص ۱۵۷-۱۷۴.
۱۰. چمبرز، ۱۳۷۶. «توسعه روستایی، اولویت بخشی به فقرا»، ترجمه مصطفی ازکیا، تهران: انتشارات دانشگاه تهران.
۱۱. خواجه شکوهی، علیرضا. فرشاد سوری و شهرام مهدوی. ۱۳۹۱. عوامل مؤثر بر میزان رضایت مندی روستاییان نسبت به عملکرد دهیاران (مطالعه موردی بخش کونانی شهرستان کوه‌دشت). فصلنامه روستا و توسعه، سال ۱۵، شماره ۱، صص ۴۱-۲۳.
۱۲. دربان استانه، علیرضا. محمد رضا رضوانی و سید حسن مطیعی لنگرودی و سید علی بدری. ۱۳۸۹. سنجش و تحلیل عوامل مؤثر بر حکمروایی روستایی در حکومت محلی (مطالعه موردی شهرستان قزوین).
- های تک بُعدی کارساز و مؤثر نخواهد بود. علاوه بر این طبق محاسبات انجام گرفته شاخص مشارکت بیشترین وزن و اولین رتبه را به خود اختصاص داد و مسئولیت‌پذیری پایین رتبه را کسب کرده است. در ادامه نتایج حاصل از پیاده سازی مدل ویکور بر اساس رتبه‌دهی بیانگر این است که مدیران محلی در روستای یوردچوپان که اولین رتبه را به خود اختصاص داده عملکرد نسبتاً مطلوبی از خود نشان داده اند که ناشی از تجربه مدیریت بالاتر و همچنین ارتباطات بیشتر با محیط‌های شهری می‌باشد. و روستای نورالدین رتبه ی ۱۲ را به خود اختصاص داده است که نتایج حاکی از عملکرد ضعیف مدیریت روستایی در راستای تحقق اهداف حکمروایی خوب و مطلوب روستایی بوده است و همچنین نتایج، گویای یک نوع ناهمگنی فضایی در توزیع قدرت محلی و مشارکت طلبی نیز می‌باشد؛ لذا در راستای افزایش سطح پیاده‌سازی اصول حکمروایی مطلوب در مقیاس محلی در بین روستاییان توسط مدیران محلی روستایی (دهیاری ها و شوراها) می‌توان پیشنهادات زیر را ارائه کرد:
- بازنگری در قوانین مرتبط با مدیریت روستایی از جمله قانون دهیاری‌ها و شوراها،
  - تدوین قانونی جدید برای دهیاری‌ها متناسب با شاخص‌های حکمروایی خوب،
  - آموزش مدیران محلی و مردم روستایی در ارتباط با آگاهی از اصول حکمروایی مطلوب و پیاده سازی آن
  - فراهم‌ساختن زمینه‌های اجرایی و پیاده‌سازی قواعد حکمروایی مطلوب در مقیاس‌های محلی مانند محیط‌های روستایی.

منابع

۱. استعلاجی، علیرضا. ۱۳۹۱. بررسی مدیریت الگوی روستایی در ایران با تأکید بر مدیریت محلی و مشارکتی دهیاری‌ها. فصلنامه علمی- پژوهشی انجمن جغرافیایی ایران. دوره جدید. سال دهم، شماره ۳۲-بهار.
۲. اسماعیل زاده، حسن؛ مظفر صرافی. ۱۳۸۵. جایگاه حکمروایی خوب در برنامه ریزی شهری- طرح متری تهران؛ ویژه نامه جغرافیا (فصلنامه مدرس علوم انسانی)، شماره ۴۸، دوره پاییز.

- پژوهشی دانشگاه پیام نور استان چهار محال بختیاری، شماره ششم، دوره زمستان.
۲۴. مهدوی، مسعود و علی‌اکبر نجفی کانی. ۱۳۸۴. دهیاری تجربه ای دیگر در مدیریت روستاهای ایران (نمونه ی موردی؛ دهیاری های استان آذربایجان غربی). پژوهش‌های جغرافیایی، دوره ۳۷، شماره ۵۳، پاییز، صص ۲۱-۳۹.
۲۵. نعمتی، مرتضی، سیدعلی بدری. ۱۳۸۶. ارزیابی نقش کارکردی نظام نوین مدیریت روستایی، مقایسه تطبیقی دهیاری های فعال در روستاهای کوچک و بزرگ استان گلستان، مجله پژوهش‌های جغرافیایی، دوره ۳۹، شماره ۵۹، صص ۱۶۱-۱۷۶.
۲۶. وارث، سیدحامد. ۱۳۸۰. نگرش فرا پارادایمی به مدیریت دولتی؛ فصلنامه دانش مدیریت، شماره ۵۵.
۲۷. الوانی، سیدمهدی. ۱۳۷۷. مدیریت عمومی؛ نشر: نی.
۲۸. هاشمی، سیدسعید. سیدحسن مطیعی لنگرودی و مجتبی قدیری معصوم و محمد رضا رضوانی و سید محمد مقیمی. ۱۳۹۰. تبیین نقش دهیاری‌ها و شوراهای اسلامی در توسعه کارآفرینی روستایی (مطالعه موردی - بهاباد استان یزد). پژوهش‌های روستایی - سال دوم - شماره یکم - بهار ۹۰ - صص ۹۳-۱۱۴.
29. Barkin, D. 2000. Local Governance: A model of Sustainable Rural Resource management for the Third world, Int. J. Agriculture Resources, Governance and Ecology, 1(1): 43-55.
30. Douglas, David, J.A. 2005. The Restructuring of Local Government in Rural Regions: A Rural Development Perspective, journal of rural studies, 21 (3): 231-246.
31. Johnson, Ronald. W. and Minis, Jr. Henry, P. 2007. Toward Democratic Decentralization: Approaches to Promoting Good Governance, near east bureau. US AID, Washington, D.C.
32. Opricovic S. and Tzeng, G.H. 2007. Extended VIKOR method in comparison with outranking methods. European Journal of Operational Research 178: 514, 529.
33. Parhizgaria, A.M. and Ronald Gilbert, G. 2004. Measures of organizational effectiveness: private and public sector performance, journal of Omega, 32: 221-229.
- پژوهش های جغرافیای انسانی، دوره ۴۲، شماره ۷۳: صص ۹۹-۱۱۸.
۱۳. رشیدپور، لقمان. ۱۳۸۹. نقش مدیریت مبتنی بر جامعه محلی در فرآیند توسعه پایدار روستایی (استان آذر بایجان غربی). مجله پژوهش‌های ترویج و آموزش کشاورزی، سال سوم، شماره ۴، زمستان.
۱۴. رضاییان، علی. ۱۳۸۰. مبانی سازمان و مدیریت؛ نشر: سمت.
۱۵. رضوانی، محمدرضا. ۱۳۸۳. مقدمه‌ای بر برنامه‌ریزی توسعه روستایی در ایران؛ تهران: نشر قومس.
۱۶. شریف زاده، حسین شریف، عبدالله زاده، غلامحسن، صالحی طالحشی، فاطمه و خواجه شاهکوهی، علیرضا. ۱۳۹۶. حکمروایی شایسته مبتنی بر سرمایه اجتماعی در مدیریت روستایی در شهرستان جویبار. مجله آمایش جغرافیایی فضا، سال ۷، شماره ۲۳، دوره بهار، صص ۱۰۵-۱۲۲.
۱۷. شیخی، حجت؛ طاهر پریزادی و بیژن ورمزیار. ۱۳۹۲. بررسی عملکرد دهیاران در روند مدیریت و توسعه روستایی (مطالعه موردی: شهرستان همدان). مجله علمی پژوهشی برنامه ریزی فضایی جغرافیا، جلد ۳، شماره ۳، صص ۳۲-۱۷.
۱۸. طالب، مهدی. ۱۳۷۶. «مدیریت روستایی در ایران». تهران: دانشگاه تهران.
۱۹. عظیمی آملی، جلال و عبدالرضا رکن‌الدین افتخاری. ۱۳۹۳. حکمروایی روستایی (مدیریت توسعه پایدار)؛ انتشارات سازمان مطالعه و تدوین کتب علوم انسانی دانشگاه‌ها (سمت).
۲۰. عمادی، محمدحسین. ۱۳۷۹. «توسعه روستایی و مدیریت توسعه روستا و نقش شوراهای اسلامی در آن». تهران: معاونت ترویج و مشارکت جهاد کشاورزی تهران.
۲۱. فرخی، علی. ۱۳۸۴. درآمدی بر مفاهیم توسعه، انتشارات پیوند، تهران.
۲۲. فیروزآبادی، حسین. حسین ایمانی جاجرمی. ۱۳۹۱. وضعیت رضایت روستاییان و عوامل مرتبط با آن از عملکرد دهیاری ها (مطالعه موردی: روستاهای استان قزوین)، پژوهش‌های روستایی، شماره ۹، دوره ۳ (۱)، صص ۶۱-۹۱.
۲۳. مهدوی، داوود و زیور کریمی‌پور. ۱۳۹۱. تدوین الگوی مطلوب مدیریت نوین توسعه روستایی ایران. گاهنامه

35. Scott, Allen, 2001. Global city Region, Oxford University Press
36. Zankin, F. 2010. Local government: new approach, Pum University.
37. Zhang, Haixia, 2010. Study on Factors Affecting Performance of Non-profit organizations in the Participatory Working Methods. Journal of Agricultural Science, 2(3): 174-182.
34. Punyaratabandhu Suchitra 2004. Commitment to Good Governance, Development & Poverty Reduction: Metodological Issues in the Evaluation of Progress at National & Local levels. A Paper Prepared for the Sixth Session the Committee on Development Policy, 29 March- 2April 2004. National Institute of Development Administration 13Bangkok, Thailand.